

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKOS SKAITYTOJŲ PASITENKINIMO GARSINĖMIS KNYGOMIS TYRIMAS

Tyrimo ataskaita

Dr. Rasa Januševičienė

Ilona Daučiūnienė

Vilnius
2017

TURINYS

ĮVADAS	3
Tyrimo metodika	5
Respondentų charakteristikos	7
I. LAB GARSINIŲ KNYGŲ VERTINIMAS.....	9
Garsinių knygų skaitymo dažnumas	9
Garsinių knygų pasiūlos vertinimas.....	9
Garsinių knygų kokybės vertinimas.	10
Labiausiai patikusių pastaruoju metu skaitytų knygų vertinimas.	12
Labiausiai nepatikusių pastaruoju metu skaitytų garsinių knygų vertinimas.	13
Respondentų naudojimasis galimybe siūlyti knygas įgarsinimui.	15
II. TYRIMO DALYVIŲ SIŪLYMAI IR PAGEIDAVIMAI	16
III. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ	20
IŠVADOS.....	27
Rekomendacijos	27
PRIEDAS	29

IVADAS

Lietuvos aklųjų biblioteka (LAB) – valstybinės reikšmės biblioteka, aprūpinanti literatūra ir informacija asmenis, dėl negalios ir sutrikimų negalinčius naudotis įprastu spausdintu tekstu. Viena pagrindinių LAB funkcijų yra specialiųjų formatų leidinių leidyba, kurią biblioteka įgyvendina kaip didžiausia šalyje leidinių specialiųjų poreikių žmonėms leidėja. Populiariausias specialusis formatas tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje yra garsiniai leidiniai. Garsines knygas ir žurnalus, skirtus negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto žmonėms, Lietuvoje leidžia vienintelis leidėjas – LAB. Įgarsinama apie 7-10 proc. visos šalyje išleidžiamos literatūros, todėl jos atranka garsinimui turi kuo labiau atitikti skaitytojų poreikius. Siekdama maksimaliai patenkinti savo skaitytojų lūkesčius, LAB nuolat atlieka įvairius tyrimus ir grindžia bibliotekos leidybinę veiklą jų rezultatais. Bibliotekos veikla patenka ir į kitų institucijų tyrimų lauką.

Nors LAB leidybinės produkcijos rodiklis yra aukštesnis už vidutinį (įvairiose pasaulio šalyse vidutiniškai įgarsinama 5 proc., Brailio raštu išleidžiama apie 1 proc. visos leidybinės produkcijos), siekdama įgarsinti daugiau knygų ir taip sudaryti savo skaitytojams kuo geresnes sąlygas pažinti Lietuvos ir pasaulio literatūrą, dalyvauti kultūriniame gyvenime, nejausti atskirties, biblioteka 2014 m. pradėjo savanorystės veiklą. Iki tol knygas garsindavo vadinamieji profesionalūs diktoriai – televizijos ir radijo laidų darbuotojai, aktoriai. Paskelbusi apie savanorystės galimybę, LAB sulaukė didelio teigiamo atgarsio, visuomenės ir žiniasklaidos susidomėjimo. Diktorių savanorių, kurie atsakingai atrenkami Lietuvos aklųjų bibliotekoje, dėka ženkliai padidėjo garsinių knygų leidybos apimtys. LAB savanoriai – dažnai taip pat radijo ir TV laidų žurnalistai, tarp jų – net gerai žinomi.

Tačiau bendruomenė ne visada noriai priima naujoves. Šis tyrimas – būdas sužinoti, kaip vertina LAB leidžiamas garsines knygas regos negalią turintys informacijos vartotojai ir padėti pagrindus tolimesniam, iš šio tyrimo rezultatų sekančiam kokybiniam tyrimui.

Lietuvos aklųjų bibliotekos skaitytojų pasitenkinimo garsinėmis knygomis tyrimas atliktas vykdant Lietuvos aklųjų bibliotekos direktorės 2016 m. gruodžio 7 d. įsakymu Nr. 41-VK patvirtintų rekomendacijų, pateiktų vidaus audito ataskaitoje „Lietuvos aklųjų bibliotekos veiklos ir turto naudojimo vertinimas, 2016 m. lapkričio 4 d. Nr. VA-7“, įgyvendinimo priemonių plano 9.1 priemonę „1. Parengti ir atlikti vartotojų pasitenkinimo LAB garsiniais leidiniais anketinę apklausą“.

Tyrimą organizavo, kiekybinius jo rezultatus susistemino ir apibendrino Ilona Daučiūnienė, koordinavo, konsultavo ir gautus duomenis analizavo dr. Rasa Januševičienė. Tyrėjos dėkoja visiems

respondentams už dalyvavimą tyrime, o LAB Vartotojų aptarnavimo centro darbuotojoms Vilniuje ir teritoriniuose padaliniuose ir specialistams, dirbantiems su regos negalią turinčiais žmonėmis, už pagalbą, vykdant šį tyrimą.

Tyrimo metodika

Tyrimo **tikslas** – iširti Lietuvos aklyjų bibliotekos (toliau – LAB) skaitytojų pasitenkinimą bibliotekos garsinėmis knygomis.

Tyrimo **objektas** – LAB leidžiamų garsinių knygų vertinimas (vartotojų požiūriu).

Tyrimo **uždaviniai**:

1. Išsiaiškinti bibliotekos skaitytojų nuomonę apie LAB garsines knygas.
2. Įvertinti LAB garsinių knygų atitikimą skaitytojų poreikiams.
3. Išanalizavus skaitytojų nuomonę, apibrėžti LAB garsinių knygų leidybos tobulintinų sričių prielaidas.
4. Nustatyti tyrimo sritis rengiamam kokybiniam tyrimui.

Tyrimo laikas. Tyrimas vykdytas 2017 m. kovo mėn.

Tyrimo metodas. Tyrimui pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas, vykdyta LAB garsinių knygų skaitytojų anketinė apklausa.

Tyrimo imtis. 2016 m. LAB garsines knygas skaitė **2748** tikslinių grupių atstovai, iš jų **1168** LAB centre Vilniuje bei Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Ukmergės padaliniuose ir **1580** paslaugų punktuose. Atsižvelgiant į ribotą audito rekomendacijos įgyvendinimo laikotarpį (tyrimą rekomenduota atlikti 2017 m. I ketv.) ir paslaugų punktų vartotojų specifiką, tyrimui pasirinkta tik LAB sistemos (neįtraukiant paslaugų punktų vartotojų) garsinių knygų skaitytojų apklausa. Planuota respondentų imtis sudarė 10 proc. Respondentus tyrimui parinko visų LAB skaitytojus aptarnaujančių padalinių atsakingi darbuotojai. Atrankos kriterijai: aktyvūs bibliotekos garsinių knygų skaitytojai, galintys išsakyti pagrįstą vartotojo nuomonę.

Atsižvelgiant į garsinių knygų skaitytojų skaičių kiekviename mieste, anketos proporcingai paskirstytos šešiuose LAB padaliniuose. Išplatinta 117 anketų. Tyrime pageidavo dalyvauti daugiau vartotojų, todėl sugrąžintos ir į tyrimo analizę įtrauktos 148 anketos. Galutinė tyrimo imtis – 12,6 proc. skaitančiųjų garsines knygas LAB sistemoje.

1 lentelė. Išplatintų klausimynų suvestinė

LAB padalinys	Bendras garsinių skaitytojų skaičius 2016 metais	Padalinio skaitytojų skaičius 2016 metais	Planuota imtis	Apklausta
Vilniaus	685	345	34	42
Kauno	520	290	29	27
Klaipėdos	390	139	14	22
Šiaulių	688	185	19	21
Panevėžio	390	134	13	26
Ukmergės	75	75	8	10
Viso	2748	1168	117	148

Atsižvelgiant į numatytus tyrimo tikslą ir uždavinius, sudarytas tyrimo klausimynas - anketa (klausimyno pavyzdys pateikiamas Priede).

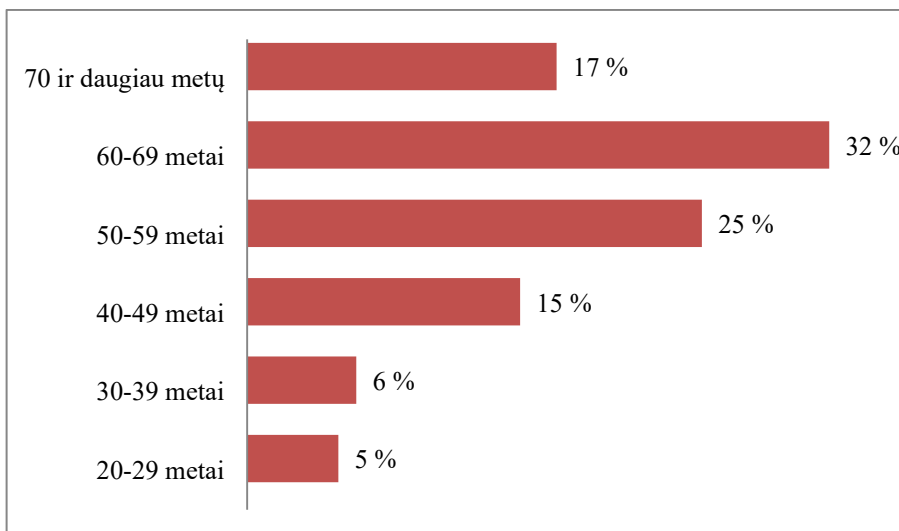
Klausimyną sudarė 3 klausimų grupės:

1. pagrindiniai klausimai, kuriais siekta nustatyti respondentų nuomonę apie LAB garsines knygas (knygų skaitymo įpročiai (dažnis), knygų pasirinkimas (asortimentas) ir jų kokybės vertinimas;
2. atvirieji klausimai, suteikiantys respondentams galimybę įvardinti po 3 pastaruoju metu perskaitytas labiausiai patikusias arba nepatikusias garsines knygas bei pateikti savo siūlymus / pageidavimus dėl garsinių knygų;
3. socialiniai – demografiniai klausimai apie respondentą (lytis, amžius, išsilavinimas ir užimtumas).

Anketą sudarė 14 klausimų. Daugiausia klausimyne pateikta uždaro tipo klausimų su galimybe respondentui pasirinkti vieną, kelis tinkamus atsakymų variantus arba įrašyti savo atsakymo variantą bei 3 atviri klausimai.

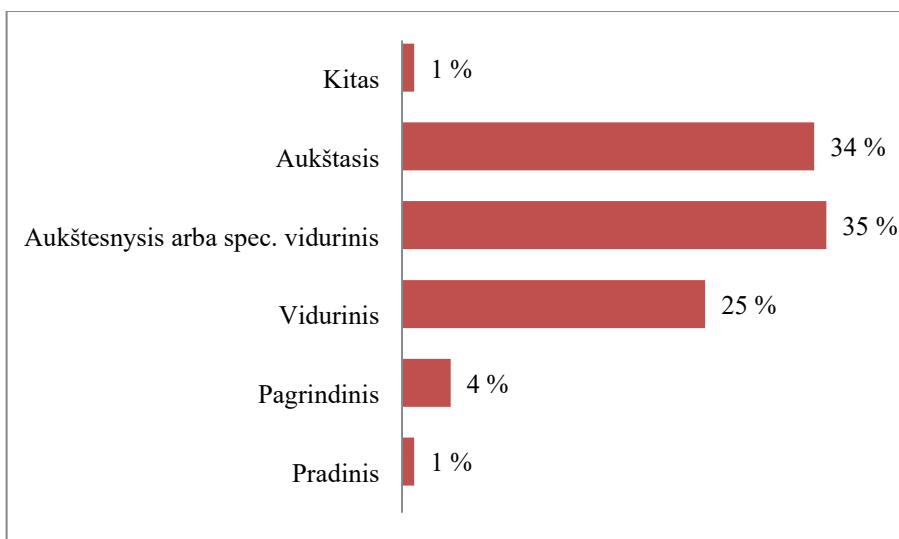
Respondentų charakteristikos

Apklausoje dalyvavo 68 vyrai (46 proc. visų apklaustų respondentų) ir 80 moterų (54 proc.). Atlikta apklausa parodė, kad beveik pusė (49 proc.) tyrime dalyvavusių LAB garsinių knygų skaitytojų – 60 metų ir vyresni respondentai (32 proc. 60-69 metų amžiaus, 17 proc. 70 metų ir vyresni). Kas ketvirtas skaitytojas priklauso 50-59 metų amžiaus grupei (1 pav.).

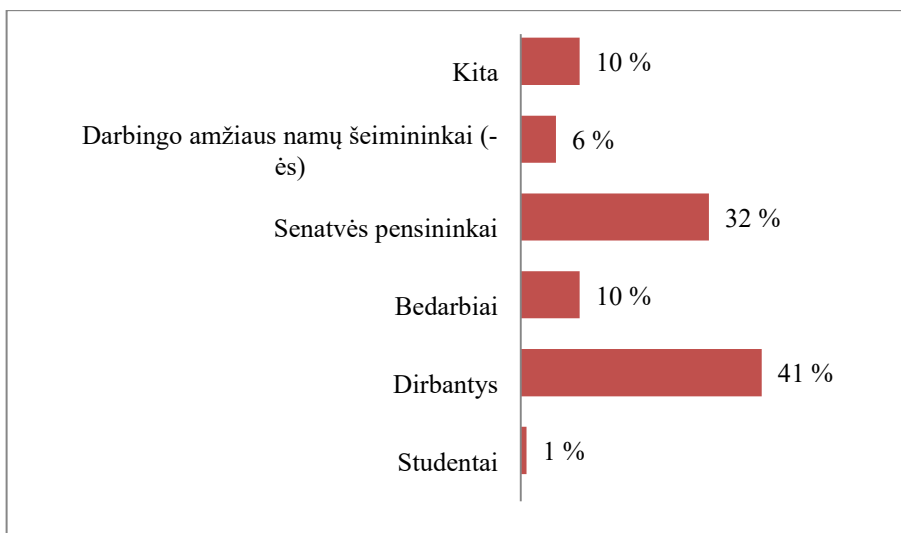
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Vertinant kitas tyrime dalyvavusių respondentų socialines – demografines charakteristikas, nustatyta, kad respondentai daugiausia turi įgiję aukštesnįjį / specialųjį vidurinį (35 proc.) arba aukštąjį (34 proc.) išsilavinimą (2 pav.) ir yra dirbantys asmenys (41 proc.) arba senjorai (32 proc.) (3 pav.).

2 pav. Respondentų išsilavinimas

Tyrime kaip aktyviausi garsinių knygų skaitytojai dalyvaujantys respondentai yra aukštesnio išsilavinimo, nei vidutinis LAB skaitytojas (vidurinis išsilavinimas). Galima prielaida, kad išsilavinę žmonės junta didesnę skaitymo poreikį.

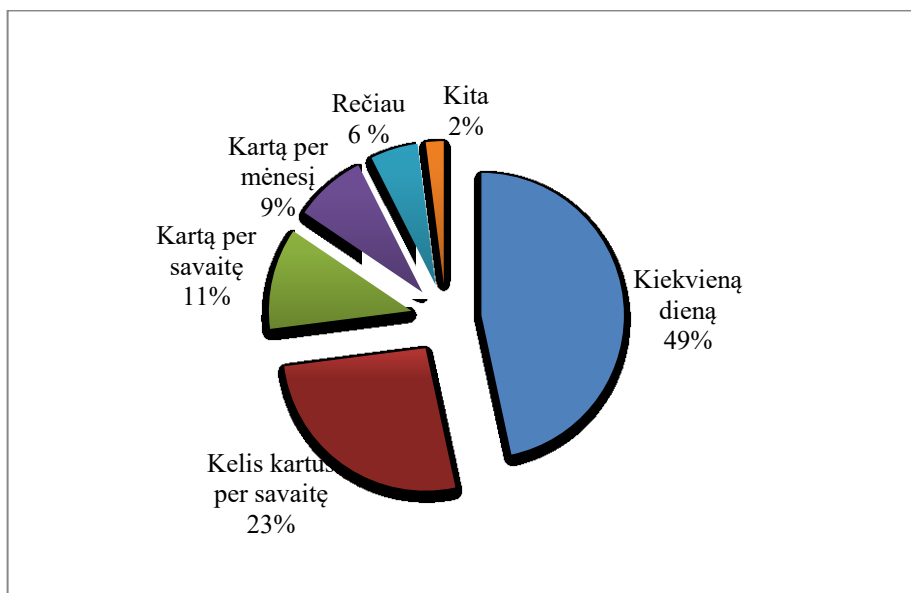

3 pav. Respondentų užimtumas

Tyrimo respondentai išsiskiria užimtumu – net 41 proc. yra dirbantys žmonės. Galima prielaida, kad aktyviai dalyvaujantys socialiniame gyvenime žmonės ir skaito aktyviau.

I. LAB GARSINIŲ KNYGŲ VERTINIMAS

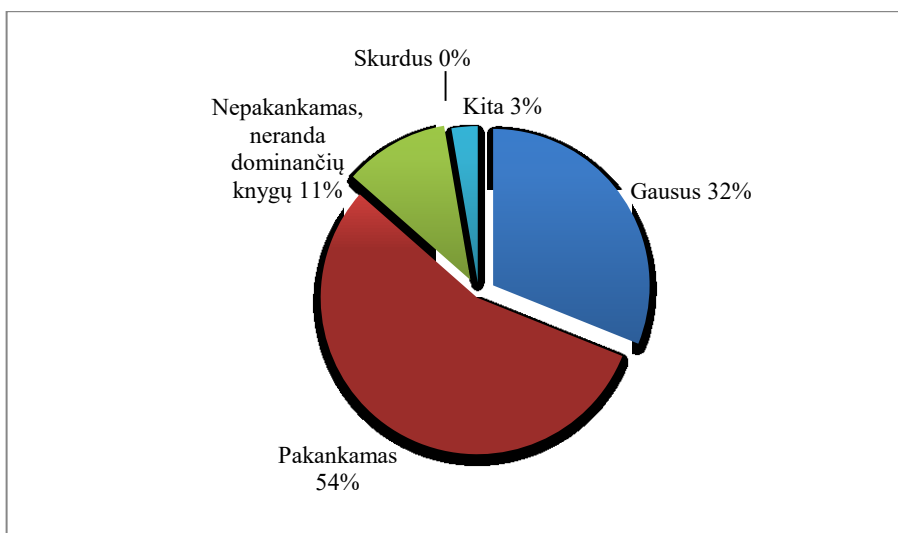
Garsinių knygų skaitymo dažnumas. Siekiant nustatyti LAB vartotojų garsinių knygų skaitymo įpročius, tyrimo dalyviams buvo pateiktas klausimas, kaip dažnai jie skaito LAB garsines knygas (4 pav.). Į klausimą atsakė visi respondentai. Garsinių knygų skaitymo įpročiai (dažnis) yra įvairūs, tačiau beveik pusė tyrimo dalyvių (49 proc.) nurodė, kad jie garsines knygas skaito kiekvieną dieną. Kelis kartus per savaitę skaitančių LAB teritoriniuose padaliniuose – 23 proc. Pasirinkusieji „Kita“ atsakymo variantą (2 proc.) pažymėjo, kad jie knygas skaito „pagal nuotaiką“, „po darbo ir išėiginėmis“ ir pan.

4 pav. LAB garsinių knygų skaitymas (dažnumas)

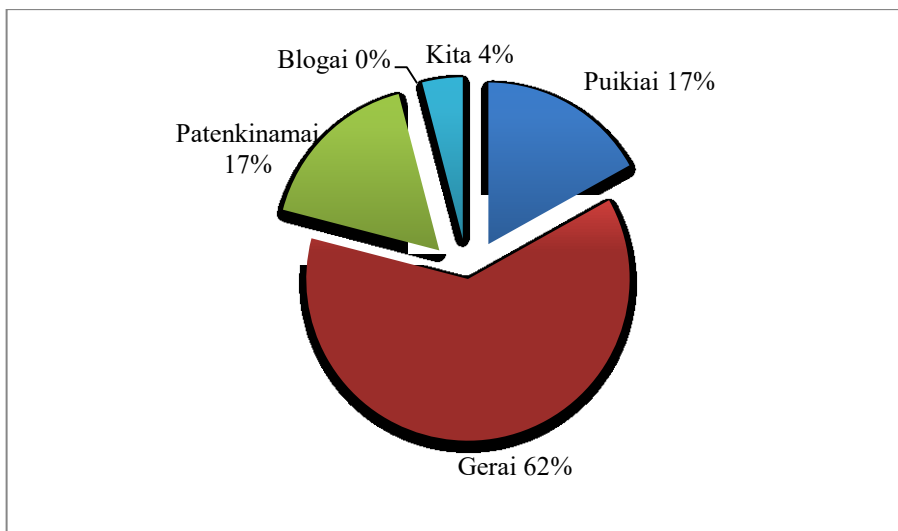
Garsinių knygų pasiūlos vertinimas. LAB leidžiamų garsinių knygų pasirinkimą didžioji dalis respondentų vertina teigiamai (5 pav.). Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių skaitytojų (54 proc.) atsakė, kad garsinių knygų asortimentas pakankamas, 32 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad LAB leidžiamų garsinių knygų pasirinkimas yra gausus. Taigi, net **86 proc. respondentų teigiamai vertina LAB garsinių knygų pasiūlą**. Tik kas devintas tyrimo dalyvis (11 proc.) pageidautų didesnio knygų pasirinkimo – šiuo metu jis yra nepakankamas ir skaitytojas neranda jį dominančių knygų. 3 proc. respondentų pažymėjo, kad jie pasigenda „pažintinės literatūros, o ne vadovėlių, kaip gyventi“.

„humanitarinės literatūros“, „knygų rusų kalba“ arba „didesnio įgarsintų knygų tiražo“. Neigiamai vertinančių LAB garsinių knygų pasirinkimą (atsakymo variantas „skurdus“) nebuvo.

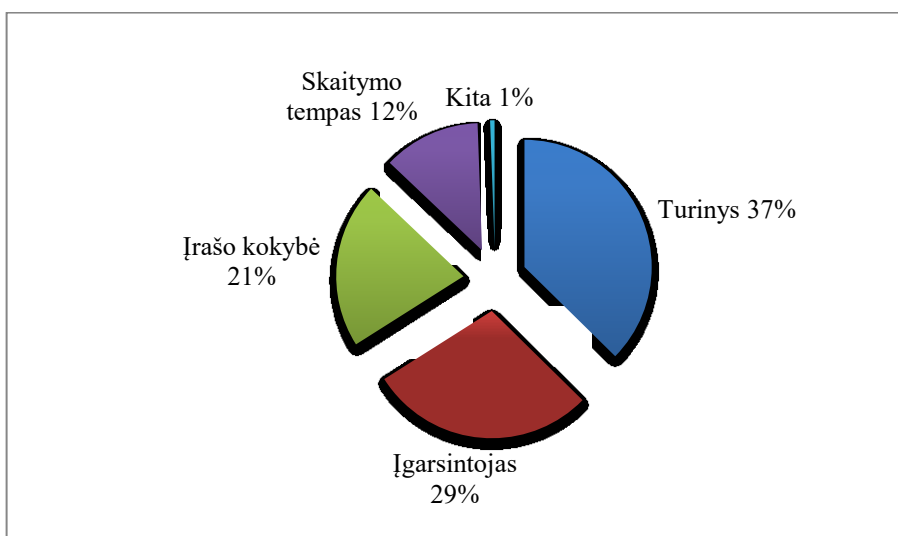
5 pav. LAB garsinių knygų pasirinkimo vertinimas

Garsinių knygų kokybės vertinimas. Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma respondentų LAB garsinių knygų kokybę taip pat vertina palankiai (gerai vertinančių 62 proc.) (6 pav.). Pasirinkusiųjų atsakymų variantus „puikiai“ ir „patenkinamai“ respondentų skaičius yra vienodas (po 25 respondentus, 17 proc.). Susumavus rezultatus, **teigiamai vertina LAB garsinių knygų kokybę 96 proc. respondentų.** 4 proc. tyrimo dalyvių, anketoje pažymėję kitą atsakymo variantą, nurodė, kad jiems „nepatinka savanorių įgarsinimas“, „pasitaiko subraižyti diskai“, knygų kokybę vertina „įvairiai, priklauso nuo diktorių“ ir pan. **Blogai vertinančių LAB garsinių knygų kokybę nėra.**

6 pav. LAB garsinių knygų kokybės vertinimas

Siekiant išsiaiškinti LAB skaitytojų nuomonę apie garsines knygas, tyrimo metu respondentai buvo prašomi nurodyti svarbiausius garsinių knygų vertinimo kriterijus. Atsakydami į šį klausimą, tyrimo dalyviai galėjo pasirinkti kelis atsakymų variantus (atsakymų variantų procentinė išraiška pateikiama 7 pav.). Beveik visi respondentai – **90 proc. akcentavo knygų turinio svarbą. 70 proc. skaitytojų akcentavo įgarsintojo (diktoriaus) darbą.** Kiek daugiau nei pusė respondentų (51 proc.) skaitydami knygas atkreipia dėmesį į įrašo kokybę. Skaitymo tempas svarbus 30 proc. respondentų. Kitą atsakymo variantą pasirinkę 2 respondentai (1 proc.) pažymėjo, kad jiems „svarbu balso tembras, raiškus skaitymas“, „patinka vyrų diktorių įgarsinimas“.

7 pav. Svarbiausi garsinių knygų vertinimo kriterijai

Labiausiai patikusių pastaruoju metu skaitytų knygų vertinimas. Tyrimo metu dalyviams buvo pasiūlyta atsakyti į kelis atvirus klausimus – viename prašoma išvardyti tris labiausiai patikusias pastaruoju metu perskaitytas garsines knygas, kitame – labiausiai nepatikusias. Į klausimą apie labiausiai patikusias knygas atsakė absoliuti dauguma (99 proc.) respondentų. Iš jų po 3 knygas nurodė 77 proc., po 2–9 proc., po 1 knygą pažymėjo 13 proc. Pažymėtina tai, kad nors šis tyrimas buvo orientuotas į skaitytojų nuomonės ištyrimą apie LAB garsines knygas, nemažai respondentų atsakydami į anketos klausimus, paminėjo ir kitus garsinius leidinius – garsinius žurnalus.

Išanalizavus šio klausimo atsakymus, paaiškėjo, kad pirmojoje pozicijoje paminėti S. Brown kūriniai („Pavydas“, „Šalčio faktorius“, „Mirtinos paslaptys“, „Šarada“, „Vienudu“, „Liudytoja“, „Užgavėnės“ ir garsiniai žurnalai („Iliustruotas mokslas“, „Šeiminkė“, „Moters psichologija“, „Iliustruotoji istorija“, „Nacionalinė geografija“ ir kt.), kuriuos paminėjo po 9 respondentus.

Antroje pozicijoje minimi S. Montefiore kūriniai („Namas prie jūros“, „Nepažįstamoji iš Paryžiaus“, „Bitininko duktė“, „Dvasių medis“), kuriuos įvardijo 7 respondentai.

Sekančioje pozicijoje – K. Sabaliauskaitės istorinis romanas „Silva Rerum“ (pažymėjo 6 respondentai). Po 5 respondentus paminėjo M. H. Clark, A. Marininos, C. McCullough, I. Buivydaitytės kūriniai. Po 4 skaitytojus nurodė E. Kalėdos, S. Larsson, S. Jio, A. Čekuolio ir E. Malūko kūriniai.

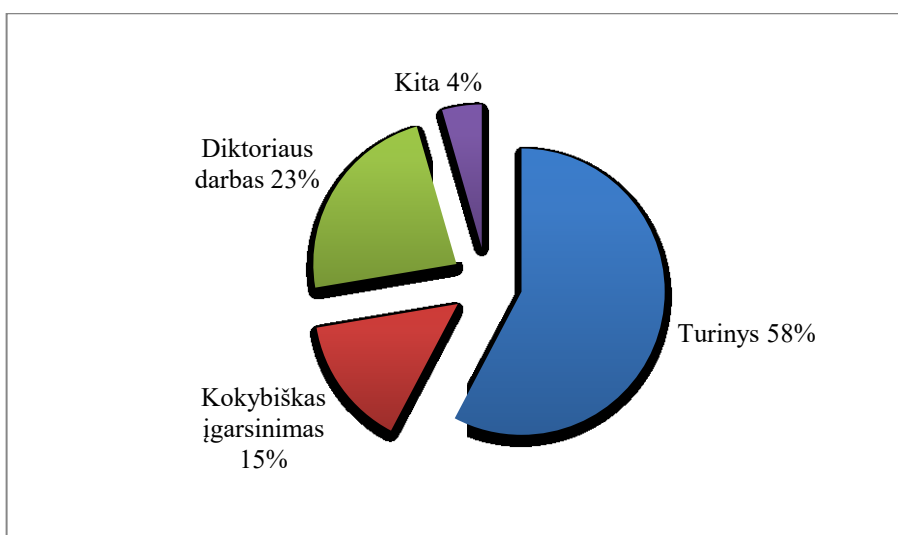
Respondentų išvardintos patikusios knygos rodo, kad LAB garsinių knygų skaitytojai labiausiai mėgsta nuotykinę literatūrą, detektyvinius romanus, vadinamuosius *moteriškus* (orientuotus į skaitytojų – moterų auditoriją) romanus, skaito atgarsio visuomenėje sulaukusias knygas. Aukštai vertinami ir LAB leidžiami žurnalai, kurių turinys garsinamas išties.

Siekiant detaliau išsiaiškinti skaitytojų nuomonę, respondentams pasiūlyta atsakyti, kodėl jiems patiko minėti garsiniai leidiniai (atsakydami į klausimą skaitytojai galėjo pasirinkti po kelis atsakymų variantus). Į šį klausimą atsakė visi tyrimo dalyviai. 96 proc. respondentų nurodė, kad perskaitytos garsinės knygos jiems buvo **įdomios turiniu**. 39 proc. apklaustųjų perskaitytos garsinės knygos **patiko diktorių darbu (balsu, intonacija)**. Kas ketvirtam skaitytojui svarbu kokybiškas leidinio įgarsinimas (24 proc.). Pasirinkusieji kitą atsakymo variantą (7 proc.) akcentavo, jog jiems knygoje patiko „nuosekliai išdėstytos mintys“, „diktoriai - J. Šalkauskas, V. Kubilius, A. Čaikauskas, R. Jakubauskaitė“, „profesijai reikalingos žinios“ ir pan.

2 lentelė. Į klausimą apie labiausiai patikusias garsines knygas atsakiusių respondentų skaičius

Atsakymo variantas	Atsakiusių respondentų skaičius	Atsakiusių respondentų proc.
Turinys	142	96
Kokybiškas įgarsinimas	36	24
Diktorius darbas (balsas ir intonacija)	57	39
Kita	11	7

Procentinė šio klausimo atsakymų variantų pasirinkimo išraiška pateikiama 8 pav.

8 pav. Labiausiai patikusių garsinių knygų vertinimo kriterijai

Labiausiai nepatikusiu pastaruoju metu skaitytų garsinių knygų vertinimas.

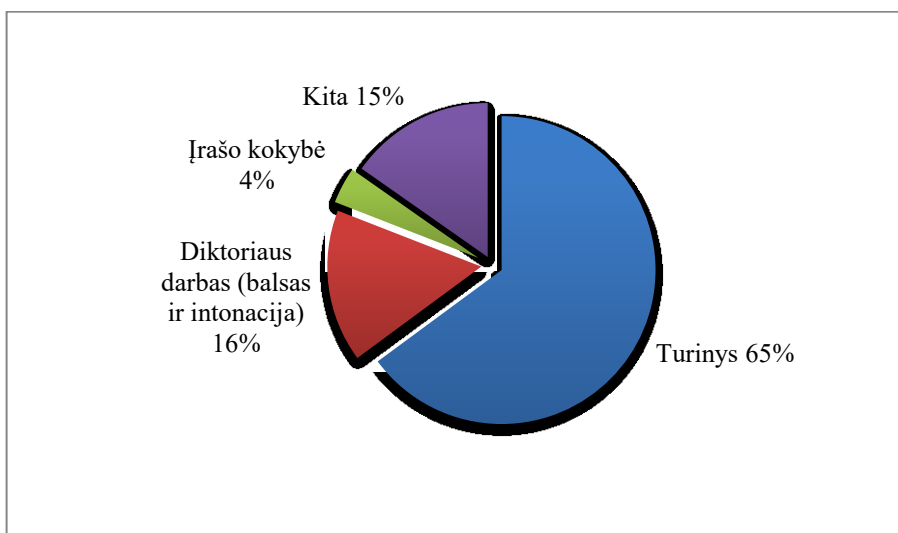
Antras šio tyrimo atviras klausimas skirtas identifikuoti labiausiai nepatikusiu pastaruoju metu respondentų skaitytų garsinių knygų sąrašą. Į šį klausimą atsakė 38 proc. skaitytojų. Didesnė dalis tyrimo dalyvių, kurie nepanoro įvardyti nepatikusias garsines knygas, pažymėjo – „**jei knyga nepatinka, jos neskaitau**“. Po 3 knygas nurodė 14 proc., po 2 – 10 proc., po 1 – 14 proc. į šį klausimą atsakiusių skaitytojų. Išanalizavus atsakymus, nustatyta, kad išgryninti ir susisteminti respondentams nepatikusiu garsinių knygų sąrašą sudėtinga, nes vienodai neigiamai įvardytų garsinių knygų (autorius ar kūrinio) pavadinimų skaičius yra labai mažas (pavyzdžiui, 2 respondentai įvardijo L. Tolstojaus romaną „Karas ir taika“, 3 skaitytojai pažymėjo A. Tapino kūrinis „Vilko valanda“ ir „Maro diena“ ir pan.).

Į klausimą, kodėl nepatiko perskaitytos garsinės knygos, atsakė 106 (72 proc.) respondentai. 80 proc. atsakiusiųjų **nepatiko knygų turinys**. Diktoriaus darbą (balsą, intonaciją) neigiamai įvertino kas penktas (20 proc.), blogą įrašo kokybę (foninį triukšmą, girdimumą, kitus pašalinius garsus) nurodė 5 proc. respondentų. Kitą atsakymo variantą pasirinkusieji 19 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, kad knygoje „per daug sekso“, „apie narkomaniją ... neįdomu“, „tokios knygos nieko neduoda, iš jų nieko nepasisemi“, „neužkabino“ ir pan.

3 lentelė. Į klausimą apie labiausiai patikusias garsines knygas atsakiusiųjų respondentų skaičius

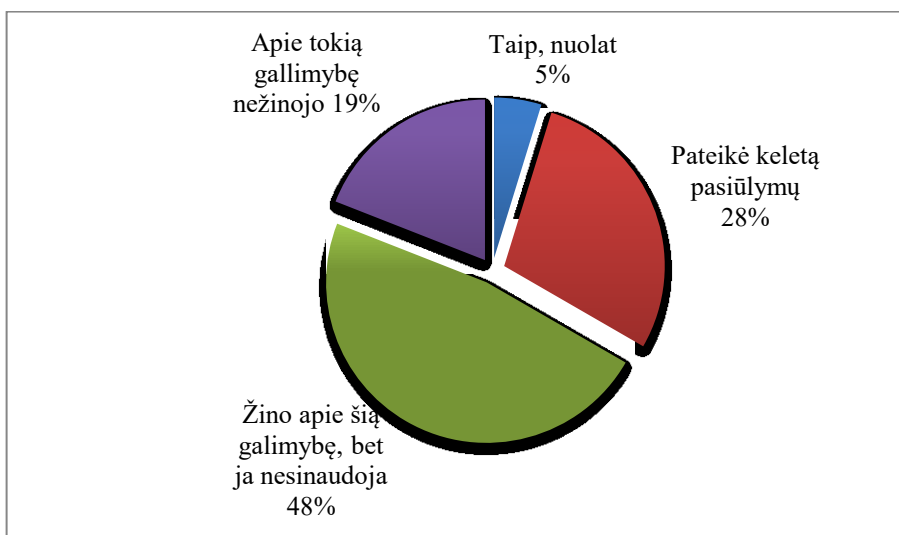
Atsakymo variantas	Atsakiusiųjų respondentų skaičius	Atsakiusiųjų respondentų proc.
Turinys	85	80
Diktoriaus darbas (balsas ir intonacija)	21	20
Įrašo kokybė (foninis triukšmas, girdimumas, kiti pašaliniai garsai)	5	5
Kita	20	19

Procentinė šio klausimo atsakymų variantų pasirinkimo išraiška pateikiama 9 pav.

9 pav. Labiausiai nepatikusių garsinių knygų vertinimo kriterijai

Respondentų naudojimasis galimybe siūlyti knygas įgarsinimui. Į anketos klausimą, ar respondentai naudojami galimybe siūlyti knygas įgarsinimui (10 pav.), atsakė 147 tyrimo dalyviai. Nuolat šia galimybe naudojami tik 5 proc. skaitytojų. Beveik pusė (48 proc.) skaitytojų pažymėjo, kad apie šią galimybę žino, bet ja nesinaudoja. Kas penktas respondentas atsakė, kad apie tokią galimybę iki šiol nežinojo.

10 pav. Respondentų naudojimasis galimybe siūlyti knygas įgarsinimui

II. TYRIMO DALYVIŲ SIŪLYMAI IR PAGEIDAVIMAI

Pasiūlymus ir pageidavimus dėl LAB garsinių knygų išreiškė 69 proc. tyrime dalyvavusių respondentų. **Įrašo kokybę akcentavo 11 proc.** („svarbiausia – kokybė“, „kad būtų kokybiškas garso fonas, nes skaitant knygą diktorius balsas skamba dusliai“).

Pastabų ir pasiūlymų **dėl įgarsintojų** turėjo 25 proc.:

1. **Įgarsintojų atrankos kriterijus** akcentavo 11 proc.:

- „tinkamai atrinkti įgarsintojus“
- „ne visų savanorių garsinimas patenkina“
- „knygų garsinimui parinkti profesionalius skaitovus, o ne savanorius“
- „nepatinka savanorių garsinimas“
- „geriau parinkti diktorius“
- „siūlant įgarsinti knygas savanoriams, būtina atkreipti dėmesį į jų teisingą žodžių tarimą, kirčiavimą, balso dikciją, kad nedarkytų lietuvių kalbos“
- „kad labiau būtų tikrinamas savanorių darbas“
- „ieškoti profesionalių diktorių“

2. **Diktorius darbo** (balso, intonacijos, žodžių tarimo, kirčiavimo) svarbą pažymėjo 15 proc. (kai kuriais aspektais respondentų nuomonės skiriasi):

- „malonus skaitovo balsas, truputį su intonacija, bet neperdėtai“
- „įgarsinant poeziją kiti reikalavimai skaitovui (labai patinka Čaikauskas, Kudinova)“
- „neduoti diktoriui garsinti užsienio rašytojų kūrinių, kurių kalbos jis nemoka (įgarsinantis žmogus turi žinoti tos kalbos kultūrinį foną)“
- „diktoriai neturėtų vaidinti skaitomo teksto (dainuoti, kniaukti, bandyti atkurti veikėjų balsus)“
- „kad garsiau, ryškiau skirsnius perskaitytų“
- „raiškiau tariamo viso teksto“
- „labai gerai, kai knygos įgarsinamos neutraliai, neprimetant skaitytojui savų intonacijų ir interpretacijų, raiškiai, aiškiai tariant“
- „įgarsintojui daugiau emocijų, norisi atsipalaiduoti“

- „ypač svarbu garsinti su intonacija“
- „kad diktorius taisyklingai skaitytų užsienietiškus žodžius, „nesumaltų“, raiškiai skaitytų“
- „puiku, kai įgarsina vaikiškas knygas aktoriai. Klausant suaugusiųjų knygas nepatinka diktoriaus balso monotoniškumas“
- „dėl žurnalo „Savaitė“ – kai garsina moteris būna prasta kokybė, geriau, kad garsintų tik vyras“
- „kad diktoriai nelaikytų burnoje „karštos bulvės“. Nepatinka skaitovas N (pavardė tyrėjoms žinoma. Šio ir kelių kitų profesionalių, bet neatitinkančių skaitytojų poreikių skaitovų paslaugų LAB atsisakė jau 2015 m. – tyrėjų pastaba). Na vyrai geriau skaito negu moterys“
- „svarbu skaitovo balsas (kai kurie lyg švepli, neįgalūs)“

Daugiausia pasiūlymų ir pastabų išsakyta dėl leidinių asortimento, jas pažymėjo 50 proc. Pagal atsakymų įvairovę juos galima būtų susisteminti taip:

1. Įgarsinti naujausius leidinius siūlo 8 proc.:

- „kad neatsiliktų nuo naujovių ir būtų garsinamos naujausios knygos“
- „kad spėtų garsinti pačias naujausias knygas, kurios ką tik išleidžiamos“

2. Įgarsinti populiariausius leidinius – 3 proc. (Pastaba: populiarių leidinių atrankos kriterijai respondentų atsakymuose neįvardijami).

3. Mokslinė literatūra domisi 20 proc., jie pageidauja šių mokslo sričių garsinių leidinių:

- astronomija domisi 1 respondentas:

- „trūksta mokslinių knygų apie visatą, astrologiją“

- biologija – 4 respondentai:

- „garsinti daugiau knygų apie gamtą, gyvūnus“
- „apie kates“
- „apie žmogaus genomą“

- geografija – 5 respondentai:

- „norėčiau geografinių“
- „apie keliones“

- istorinė tematika aktuali 7 respondentams:

- „daugiau istorinių ... knygų“
 - „apie ... pokarį, partizanų kovas“
 - „daugiau naujesnių knygų (istorine tematika apie Lietuvą)“
 - „istorinių romanų“
- kompiuterių mokslas (informatika) – 2 respondentai:
- „kompiuterinio raštingumo“
- medicina – 2 respondentai:
- „leisti daugiau žurnalų apie mediciną“
 - „naujus medicinos atradimus ir jų pritaikymą praktikoje. Daugiau žinių apie regėjimo išsaugojimą“
- psichologija – 3 respondentai:
- „pageidauju knygų apie gyvenimą, tarpusavio santykius“
 - „įvairesnių knygų, psichologinių“
- teisėtyros srities leidinių trūkumą akcentavo 1 respondentas:
- „trūksta specializuotų knygų (teisės)“
- teologija – 1 respondentas:
- „daugiau knygų religine tematika“

Pastabas dėl garsinių knygų turinio ir garso įrašo specifikacijų leidiniuose išsakė 7 proc.:

- „būtų gerai, kad novelių ir apsakymų rinkiniai būtų suskaidomi skirsniais pagal kūrinius“
- „norėtųsi, kad kuriant skirsnius (failus) būtų pateikta visa informacija (įgalinanti grotuvą parodyti knygos pavadinimą, autorių, tai ypač aktualu leidinius siunčiant per ELVIS) („tagai“)“
- „kad vietoj 20 min. užtektų 15 min. pagreitimumui“
- „ilgi skirsniai, jei nori skaitymą nutraukti, turi grįžti po to vėl į skirsnio pradžią“
- „prie pavadinimo įsegti trumpą knygos aprašą“
- „būtų patogu, kad knygas renkant ELVIS sistemoje jos būtų sugrupuotos pagal tematiką – istorinės, psichologinės, nuotykių ir panašiai, nes šiuo metu ši funkcija neveikia“
- „galėtų būti paieška pagal žanrą“

- „įrašant į diską knygą pradėti nuo pagreitinto varianto“

Pasiūlymus dėl garsinių knygų įgarsinimo procesų ir tiražo pažymėjo 5 proc.:

- „labiau atsižvelgti į siūlymus, neišskūs knygų atrankos kriterijai garsinimui, po pasiūlymo tenka laukti po pusę metų. Sudarant planus kad būtų kelios pozicijos ir greitesnis įgarsinimas“
- „įdomias, paklausias knygas patirazuokite daugiau, filosofines, religines mažesniu tiražu“
- „dėl įgarsinimo vienetų – bibliotekos darbuotojai galėtų stebėti, kiek populiarių knygų komplektų yra laisvų, išleisti jų daugiau“
- „viskas tinka, nebent didinti įgarsinamų knygų tiražą“

9 proc. siūlymų ir pageidavimų neišreiškė, jie išsakė tik padėką LAB už darbą:

- „tęsti darbą ir toliau, nes mums knygos reikalingos“
- „dėkui už galimybę skaityti“
- „tenkina leidžiamų knygų įvairovė ir kokybė“
- „sėkmės darbe, ir kad nebūtų kalbų ir darbų apie bibliotekų uždarymus“
- „ačiū už galimybę skaityti garsines knygas“
- „gerų darbų“
- „pageidavimų nėra, dabar viskas gerai yra, kad tik nepasikeistų“
- „viskas gerai. Gyvuokit“.

III. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

Situacijos analizė. Lietuvos aklųjų biblioteka turi ilgametę garsinių leidinių leidybos ir sklaidos patirtį. Lietuvoje garsinės knygos neregiamams leidžiamos nuo 1962 m. (2012 m., minint lietuviškos garsinės knygos 50-metį, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių bendruomenėje buvo paskelbti *Garsinės knygos metais*). Per šiuos 50 metų knygas regos negalią turintiems žmonėms garsino ir tebegarsina žymiausi šalies aktoriai ir skaitovai: Arnas Rosenas, Undinė Nasvytytė, Juozas Šalkauskas, Regina Jokubauskaitė, Vytautas Širka. Pažymėtinas diktorių pastovumas: kai kurie jų šį darbą dirbo ne vieną dešimtmetį, jų balsai tapo įprasti skaitytojams, kaip jiems gerai žinomas, privalomas, atpažįstamas garsinės knygos atributas ir simbolis. Šių diktorių įskaitytos knygos tapo etalonu skaitytojams, o Lietuvos aklųjų bibliotekos sukauptoje fonotekoje ir po daugelio metų galima bus rasti ir klausyti dominančią lietuvišką garsinę knygą. LAB per visus savo veiklos metus vertino ir šiais laikais vertina dirbančius šį darbą skaitovus: kviečia juos dalyvauti renginiuose, sveikina asmeninių ir diktoriaus darbo LAB sukakčių progomis.

Iki 2014 m. II pusmečio knygas Lietuvos aklųjų bibliotekoje garsino tik profesionalūs diktoriai – aktoriai, televizijos ir radijo diktoriai. Tačiau **situacija darėsi probleminė**:

- dėl diktorių užimtumo jų tiesioginiame darbe ir įvairiuose renginiuose kentė garsinimo efektyvumas. Nors LAB Leidybos skyriaus darbuotojai lanksčiai derinosi prie diktorių grafiko, tačiau to nepakako;
- dalis ilgamečių diktorių dėl amžiaus ir ligų ėmė prarasti kvalifikaciją, skaitytojai ėmė skųstis dėl prastėjančios kai kurių diktorių skaitymo kokybės. Atlikta diktorių įskaitytų įrašų kontrolė, po kurios atsisakyta keturių diktorių paslaugų, o keletui kitų diktorių pateiktos pastabos jų darbo kokybei gerinti;
- naujų diktorių paieškos nebuvo sėkmingos: nevienkartiniai bandymai pasitelkti jaunąją būsimųjų aktorių kartą – Lietuvos teatro ir muzikos akademijos studentus nepasiteisino (įtemptos studijos, laiko stoka), kai kurie atrankose dalyvavę diplomuoti aktoriai ir kiti pretendentai neatitiko knygų akliams garsinimo kriterijų (skaitant juntama įtampa, pernelyg daug intonacijų, netinkamas balso tembras ir kt.);
- padėtį sunkino ir ribotos bibliotekos finansinės galimybės, kurios dar ženkliai sumažintos per ekonominę krizę – bibliotekos biudžetas buvo sumažintas beveik 30 proc.

Specialiųjų formatų leidinių leidyba yra prioritetinė LAB veiklos sritis. Net drastiškai sumažinus bibliotekos biudžetą, nors kartais trūko lėšų elementariausioms reikmėms (net kompaktinėms plokštelėms), leidybos apimtys nesumažėjo ir diktorių darbas visada buvo apmokamas.

2008 m. stažuotėje Didžiosios Britanijos karališkajame aklųjų institute ir 2012 m. stažuotėje Estijos aklųjų bibliotekoje pastebėta, kad knygos jose yra įgarsinamos savanorių diktorių. Stebint garsinimo procesą šiose įstaigose, pastebėta, kad kai kurių skaitančiųjų dikcija turi trūkumų, ne itin skrupulingai laikomasi tempo, garsumo lygio ir kitų reikalavimų. Kai kurie skaitantys juokingą tekstą negalėjo sulaikyti juoko, o įrašas stabdomas, taisomas ir kartojamas nebuvo. Šių bibliotekų nuostata yra ta, kad teksto garsinis variantas – tai tarsi savotiškas vertimas, informacijos pateikimas negalinčiam teksto perskaityti skaitytojui priimtiniu būdu. **Užsienio aklųjų bibliotekų pozicija: svarbi pati informacija, kurią gauna skaitytojas.** Tačiau Lietuvos aklųjų biblioteka visada skyrė didelį dėmesį ir garsinimo kultūrai ir kokybei.

2012 m. startavo LAB sukurta Elektroninių leidinių valdymo informacinė sistema (ELVIS) sutelkė į bibliotekos bendruomenę ir jaunus, aktyvius, kompiuteriu ir internetu besinaudojančius regos negalią turinčius žmones. Aktyviai skaitydami ir komentuodami leidinius, jų pasiūlą, nuolat siūlydami naujas knygas garsinimui, jie formavo augančią šių knygų paklausą, kurios biblioteka, dirbdama ankstesnėmis sąlygomis, nebūtų galėjusi patenkinti. **Specialiųjų formatų leidinių, ypač garsinių, leidybos apimčių didinimo būtinybė** pabrėžta ir Lietuvoje atliktame LiBiTOP tyrime, kuriame įvairiais pjūviais buvo tiriama 10 – penkių valstybinės reikšmės ir penkių apskričių bibliotekų veikla. Leidybos apimčių su turimais profesionaliais diktoriais didinti nebuvo įmanoma – jie galėjo skirti garsinimui ribotą laiką.

Todėl 2014 m. II pusmetyje LAB per socialinius tinklus paskelbtas savanoriškos veiklos norintiems ir galintiems įgarsinti knygas regos negalią turintiems žmonėms siūlymas. Jis sulaukė didžiulio atgarsio ir visuomenės palaikymo. LAB skubiai ėmė organizuoti savanorystės veiklą, įrengė papildomas savanoriškam garsinimui skirtas studijas.

Kadangi tik dviejose, profesionaliam skaitymui skirtose LAB garso įrašų studijoje dirba studijų operatoriai, kurių funkcijos – stebėti skaitomą tekstą, stabdyti įrašą diktoriui suklydus ir ištaisyti klaidas, savanoriško garsinimo veikla buvo organizuojama taip, kad **diktorius savanoris kartu atlieka ne tik skaitovo, bet ir operatoriaus funkcijas.** Taigi, savanorio darbas vyksta sudėtingesnėmis sąlygomis ir savanoriui skiriant savo laiką darbui, už kurį nemokamas atlyginimas. **Nuo pat savanorystės veiklos pradžios LAB vykdo potencialių savanorių atranką ir pradinį mokymus.** Kiekvienas pageidaujantis tapti savanoriu asmuo pateikia savo įskaityto teksto įrašą, pagal kurį

sprendžiama apie jo galimybes garsines knygas. Pastebėta, kad dauguma savanorių diktorių pasižymi didele motyvacija ir noru tobulėti. Pasitaiko ir tokių atranką praėjusių savanorių, kurie įskaito tik vieną knygą ir daugiau prie šios veiklos nebegrižta – įgarsinimas pasirodo per sudėtingas, per daug pastangų reikalaujantis darbas. Tačiau keliasdešimt savanorių garsina nuolat ir kai kurie jų yra įskaitę jau dešimtis knygų. Ši LAB veikla ir savanoriai sulaukė didelio žiniasklaidos dėmesio.

Tačiau savanorių įtraukimas į garsinimo veiklas ir visuotinis dėmesys savanorystei (interviu, straipsniai interneto portaluose, filmukai apie savanorius) iššaukė profesionalių diktorių ilgalaikį nepasitenkinimą, nemaloniais replikas bibliotekos darbuotojams ir vadovybei. Pasireiškė ir išankstinė priešiška dalies skaitytojų nuostata, nuogaustaujant, kad dėl „neprofesionalų“ skaitymo nukentės garsinių knygų kokybė. Tačiau 2014 m. rudenį LAB centre Vilniuje įvykusioje skaitytojų konferencijoje **pademonstravus savanorių skaitomų knygų ištraukas, net išrankiausi skaitytojai pripažino, kad kai kurie savanoriai skaito ne blogiau, „o gal net ir geriau už kai kuriuos senuosius diktorius“** (vyresnio amžiaus grupės skaitytoja iš Vilniaus). Vertinant diktorių darbą, atsižvelgtina ir į subjektyvumo aspektą. Vykdamas šį tyrimą, gautas skaitytojos nusiskundimas dėl dviejų konkrečių knygų, įgarsintų skirtingų savanorių. Skaitytoją piktino vieno iš savanorių blogai atlikta operatoriaus funkcija – ištrintos žodžių galūnės įrašė, o kitos knygos diktore, anot skaitytojos, „*skaito labai įsitempusi. Knyga įdomi, ir būčiau ją skaičiusi, tačiau dėl įtampos balse negalėjau jos skaityti*“. Patikrinus po tris atsitiktinai parinktus šių knygų skirsnius, didelių neatitikimų LAB nustatytiems garsinimo reikalavimams nerasta. Be galimos subjektyvaus vertinimo priežasties, dar nepasitenkinimas galimai kyla dėl skaitytojos grotuvo nustatymų.

Pabrėžtina tai, kad **profesionalių diktorių garsinamų knygų skaičius dėl savanorystės nesumažėjo. Visa planinė literatūra iš biudžetinių lėšų LAB garsinama tik profesionalių diktorių.** Savanoriai įgarsina knygas papildomai ir taip padidina garsinių knygų pasirinkimo galimybę.

Sąvoka „**profesionalus diktorius**“ LAB vartojama sąlyginai. Konkrečiai diktorių ar skaitovų nerengia ir profesinių diplomų jiems nesuteikia jokia Lietuvos aukštoji mokykla, todėl „profesionalumas“ negali būti įrodomas išsilavinimą ar specialų pasirengimą liudijančiu dokumentu. **Vertinami skaitovo duomenys ir patirtis.** LAB takoskyra tarp profesionalių diktorių ir savanorių neretu atveju reiškia tik tai, kad profesionalių diktorių darbas yra apmokamas, o savanoriai garsina knygas neatlygintinai, tačiau bibliotekoje savanoriauja tokie patys TV ir radijo žurnalistai, kaip ir šį darbą apmokamai atliekantys diktoriai. Profesionalų pranašumas – tai, kad jie skaitė garsines knygas ilgą laiką, jų balsus skaitytojai pažįsta, yra prie jų įpratę ir priima kaip savaime suprantamą duotybę.

Ankstesni LAB vykdyti tyrimai parodė, kad **dalis aptarnaujamos bendruomenės nemėgsta pokyčių ir geriau vertina jiems įprastus dalykus**, tarp jų – ir seniai, ištikus dešimtmečius knygas garsinančių diktorių balsus. Tačiau reikia pripažinti ir faktą, kad joks skaitovas nėra amžinas – įprasti ir pamilti skaitovai taip pat sensta, praranda jėgas, išeina užtarnauto poilsio ir juos keičia nauji balsai. Seniai skaitantys skaitovai, pradėdami šį darbą, irgi ne visi skaitė puikiai. Taip ir savanoriams reikia įgyti patirties ir praktikos, o pirmosios garsinamos knygos šiems žmonėms dažnai ir yra pirmosios garsinimo pamokos.

Apibendrinimas. Situacijos analizė leidžia daryti apibendrinimus:

- **nėra objektyvios priežasties profesionalių diktorių ir skaitytojų nepasitenkinimui dėl LAB vykdomos savanorystės veiklos:** profesionalūs diktoriai įgarsina tokį pat naujų knygų kiekį, kiek anksčiau, profesionalių diktorių apmokėjimas nenukentėjo – atvirkščiai, nors nežymiai, bet padidėjo;
- **LAB vertina ir ilgamečių buvusių ir esamų diktorių, ir savanorių diktorių darbą;**
- **dėl savanorystės veiklos ženkliai didėja garsinių knygų pasiūla;**
- **savanoriauti atrenkami tinkamus duomenys turintys asmenys, atrankos procesai vykdomi atsakingai ir nuolat tobulinami;**
- **vertinant pagal duomenų ir profesijos, susijusios su dikcija, kriterijus, profesionalūs diktoriai ir savanoriai dažnai nesiskiria, skirtinga tik jų patirtis ir įskaitytų knygų skaičius. neteisinga lyginti dešimtmečių patirtį turinčius ir pradedančius skaitovus – patyrusieji taip pat kažkada buvo pradedantieji;**
- **priešiška dėl savanorystės veiklos ir savanorių skaitymo nusiteikę skaitytojai turi pasirinkimo laisvę – savanorių įskaitytų leidinių, pažymėtų užrašu „skaito savanoris“, tiesiog nesirinkti;**
- **savanorių įgarsinimo procesas yra sudėtingesnis, nei profesionalių diktorių, kadangi savanoriai kartu atlieka ir operatoriaus funkcijas.**

Pasitenkinimo garsinėmis knygomis tyrimo rezultatų analizė. Pagal amžiaus kriterijų šio tyrimo dalyviai apytikriai atitinka LAB tikslinių grupių sudėtį: dominuoja vyresni nei 50 metų respondentai (iš viso trijose vyresnio amžiaus grupėse, pradedant nuo 50 metų ribos – 74 proc. respondentų, dviejų vyriausio amžiaus grupių respondentai sudaro beveik pusę (49 proc.) tyrimo imties. Vertinant išsilavinimo ir užimtumo rodiklius, pastebėtina, kad šiame tyrime dalyvavo aukštesnio išsilavinimo ir didesnio užimtumo, nei vidutinis statistinis LAB skaitytojas respondentai. Remiantis ankstesnių LAB vykdytų tyrimų duomenimis, vidutinis LAB skaitytojas yra senyvo amžiaus

moteris, gyvenanti mažesniame mieste ar kaime, turinti vidurinę išsilavinimą, ne(be)dirbanti. Beveik 70 proc. šio tyrimo respondentų yra įgiję aukštąjį arba aukštesnįjį/specialųjį vidurinę išsilavinimą ir net 41 proc. jų – dirbantys žmonės. Kadangi tyrimui buvo atrinkti aktyviausi visų teritorinių padalinių garsinių knygų skaitytojai, galime daryti prielaidą, kad aukštesnį išsilavinimą ir užimtumą turintys žmonės skaito daugiau. **Beveik pusė respondentų (49 proc.) pažymėjo garsines knygas skaitantys kiekvieną dieną.**

Net **86 proc. respondentų vertina garsinių knygų asortimentą teigiamai** („gausus“ – 32 proc., „pakankamas“ – 54 proc.), taip pat **palankiai vertinama ir garsinių knygų kokybė** – „puikiai“ ją įvertino 17 proc. respondentų, „gerai“ proc. (susumavus teigiamas kokybės vertinimas sudaro 79 proc.). **Svarbiausi garsinių knygų vertinimo kriterijai skaitytojų požiūriu yra turinys (37 proc.) ir įgarsintojas (29 proc.).**

Iš skaitytojų atsakymų, vertinant labiausiai patikusias pastaruoju metu skaitytas knygas, ryškėja, kad **pagrindiniai poreikiai išlieka laisvalaikio literatūrai, ypač nuotykinei ir vadinamiesiems moteriškiems romanams.** Net šeši respondentai tarp labiausiai patikusių knygų pažymėjo K.Sabaliauskaitės istorinį romaną „Silva Rerum“.

Nors tyrime domėtasi garsinių knygų vertinimu, respondentai patys kaip patinkančius garsinius leidinius minėjo ir garsinius žurnalus. Visi respondentų paminėti žurnalai garsinami ištiesai (nėra LAB sudaromi rinkiniai).

Vertindami labiausiai nepatikusias pastaruoju metu skaitytas garsines knygas, skaitytojai pažymėjo, kad jos **nepatiko dėl turinio (58 proc.), diktoriaus darbo (23 proc.)** ir įgarsinimo kokybės (15 proc.). Lyginant patikusių ir nepatikusių knygų vertinimą, pastebėtina, kad knygos dažniau nepatinka dėl turinio, o diktoriaus darbo vertinimo santykis tarp patikusių (29 proc.) ir nepatikusių (23 proc.) knygų leidžia daryti prielaidą, kad diktorių darbas vertinamas greičiau teigiamai, negu neigiamai. Tyrimo respondentams nepatinka knygos, kuriose daug smurto, sekso, narkomanijos scenų. Dvieju respondentų paminėta „Karas ir taika“ galimai nepatiko dėl pergarsinto įrašo kokybės.

Į įrašo kokybę, garso foną dėmesį atkreipė 11 proc. respondentų (foniniai triukšmai, diktoriaus balsas skamba dusliai).

Kadangi LAB jaučia didelę atsakomybę, atrinkdama knygas garsinimui, ELVIS vartotojams nuo pat sistemos veikimo pradžios 2012 m., o kitiems skaitytojams nuo 2016 m. suteikta galimybė siūlyti knygas įgarsinimui (iki tol fizinės bibliotekos paslaugomis besinaudojantys skaitytojai siūlydavo knygas nesistemiškai, o nuo 2016 m. jų pasiūlymai registruojami specialiai tam skirtuose žurnaluose). Į skaitytojų pasiūlymus atsižvelgiama, sudarant ketvirtinius LAB leidybos planus. Tokia galimybė nuolat

naudojasi tik 5 proc. respondentų. Nors apie šią galimybę žino beveik pusė dalyvavusių tyrime asmenų (48 proc.), tačiau ja nesinaudoja. Atkreiptinas Vartotojų aptarnavimo centro darbuotojų dėmesys į tai, kad **beveik 20 proc. respondentų apie tokią galimybę nežinojo.**

11 proc. respondentų turėjo pastabų dėl įgarsintojų darbo. Beveik visos jos nukreiptos į savanorius. Galimos neigiamo savanorių vertinimo prielaidos išsakytos ankstesnėje teksto dalyje. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad skaitytojai vertina ne tik naujausius leidinius. Pavyzdžiui, vieno respondento neigiamai įvertinto profesionalaus diktoriaus paslaugų atsisakyta jau prieš keletą metų. Todėl galimi atvejai, kad skaityti ir neigiamai įvertinti pirmuosius savanorių diktorių bandymus, o dabar šie savanoriai patobulėjo ir jų skaitymas didžiąjai daliai skaitytojų yra priimtinas. Visgi neatmestina išankstinės priešiškos nuostatos savanoriško garsinimo atžvilgiu, pokyčių baimės ir subjektyvaus vertinimo tikimybė. Skaitytojų požiūrio ir nuomonės išgryninimui būtini tolesni ir gilesni tyrimai.

15 proc. respondentų turi pastabų diktorių darbui – dikcijai, užsienio kalbų nemokėjimui, bandymui vaidinti – kniaukti, kalbėti veikėjų balsais, netinkamu poezijai skaitymu. Teigiamai vertinami ir įvardijami diktoriai Audrius Čaikauskas, Liuda Kudinova. Tačiau dėl paties įgarsinimo nuomonės kardinaliai priešingos – vieni skaitytojai pageidauja neutralaus garsinimo ir džiaugiasi juo („labai gerai, kai knygos garsinamos neutraliai, neprimetant skaitytojui savų intonacijų ir interpretacijų“), kiti pageidauja „garsinti su intonacija“, „daugiau emocijų“, „nepatinka diktoriaus balso monotoniškumas“.

8 proc. respondentų pageidauja, kad „būtų garsinamos naujausios knygos“ ir „kad spėtų garsinti pačias naujausias knygas, kurios ką tik išleidžiamos“. Skaitytojai mažai žino apie leidinių įsigijimo ir garsinimo procesus ir jų trukmę, o LAB darbuotojai, tikėtina, jiems neatskleidžia visumos, visos LAB sistemos veikimo, kadangi patys yra susiję tik su tam tikrais procesais, viso proceso dalimi. Teritoriniuose padaliniuose apskritai linkstama visas skaitytojų keliamas problemas suversti „Vilniui“, o bibliotekos centre Vilniuje – administracijai, nesigilinant į tikras priežastis, teisės aktų reikalavimus, pokyčius, nesijaučiant LAB sistemos dalimi ir savo nepasitenkinimu pasidalijant su skaitytojais. Galimai ir dėl šios priežasties pasitaiko ir skaitytojų nepasitenkinimo atvejų. Vertėtų skirti didesnę dėmesį vidinės ir išorinės komunikacijos gerinimui, o leidinių įsigijimo ir leidybos procesus, nurodant trukmę, būtų tikslinga pavaizduoti plakato forma ir išplatinti visuose vartotojų aptarnavimo padaliniuose, kaip vaizdinę priemonę, pagal kurią darbuotojas galėtų aiškiai atsakyti skaitytojui, kodėl **naujai išleistas knygos neįmanoma „spėti įgarsinti“ tuoj pat ir kiek laiko ir kodėl trunka garsinės knygos leidyba.** Su nepakankamu skaitytojų informavimu susijusios ir tokios pastabos, kaip „po

pasiūlymo reikia laukti pusę metų“ ir dėl knygų tiražavimo. Vartotojus aptarnaujantys bibliotekininkai gali patys padaryti bet kurio garsinio leidinio kopiją, neatsižvelgiant į leidinio tiražą. Skaitytojų pastabos, susijusios su nepakankamu populiarių leidinių tiražu, skatina pasidomėti, ar Vartotojų aptarnavimo centro darbuotojai panaudoja visas skaitytojų aptarnavimo galimybes.

Respondentų pageidaujama tematika atitinka LAB tikslinių grupių vartotojų poreikius. Kiekviename LAB leidybos plane yra dažnai net ne viena knyga kelionių, sveikatos temomis, apie gyvūnus, istorinės literatūros. Šio tyrimo respondentų pageidavimai dėl turinio bus perduoti Informacijos išteklių formavimo komisijai, o dėl įrašų suskirstymo skirsniais pagal kūrinis ir kitų pastabų – Skaitmeninių paslaugų ir leidybos centrai.

IŠVADOS

1. Didžioji dauguma LAB padalinių skaitytojų garsines knygas, jų pasirinkimą (asortimentą) ir kokybę vertina teigiamai.
2. Apklausos metu nustatyta, kad svarbiausi kriterijai, vertinant garsines knygas, teikiami leidinių turiniui ir įgarsintojams.
3. Tyrimo metu respondentų išsakyti siūlymai ir pageidavimai dėl LAB garsinių knygų leidžia daryti prielaidą, kad būtina skaitytojus nuolat ir tinkamai informuoti apie LAB leidybinę veiklą ir jos tobulinimą.
4. Siekiant geriau išsiaiškinti LAB garsinių knygų skaitytojų lūkesčius, tikslinga būtų atlikti kokybinį tyrimą.

Rekomendacijos

Garsinių leidinių pasiūlos ir formos tobulinimui

1. Skirti didesnę dėmesį savanorių įgarsintų leidinių patikrai, pastebėtų klaidų ištaisymui (atsakingi – Darius Tamošiūnas, Kristina Telyčėnaitė, Audrius Meška. Vykdyti nuolat).
2. Garsiniame žurnale „Sveikatos ABC“ skirti daugiau dėmesio akių ligoms, jų profilaktikai, akių priežiūrai (atsakingi – Janina Vileikienė, Joris Kazlauskas. Į rekomendaciją atsižvelgi, sudarant garsinio žurnalo „Sveikatos ABC“ turinį).
3. Svarstyti, ar vertėtų garsinėse knygose, be spausdinto leidinio viršelyje pateiktos leidyklos anotacijos įgarsinimo, rengti ir įgarsinti antrinę anotaciją, pvz., „Bibliotekininkas rekomenduoja“ (atsakingi – Janina Vileikienė, Dalia Balčytytė, Joris Kazlauskas. Argumentuotą atsakymą J.Vileikienė ir D. Balčytytė pateikia vadovų posėdžiui iki 2017 m. gegužės 1 d.).
4. Svarstyti novelių, apsakymų rinkinių įgarsinimo, skirsnius sudarant pagal turinį (kūrinių pavadinimus). (Atsakingas – Darius Tamošiūnas. Argumentuotą atsakymą pateikti vadovų posėdžiui iki 2017 m. gegužės 1 d.).
5. Su šio tyrimo rezultatais susipažinti LAB Informacijos išteklių formavimo komisijos nariams. Sudarant LAB leidybos planus, atsižvelgti į skaitytojų išsakytus pageidavimus.

Vartotojų kompetencijų ir informuotumo didinimui

1. Periodiškai vykdyti ELVIS vartotojų mokymus, demonstruojant visas sukurtas paieškos sistemoje ir kitas galimybes (Darius Tamošiūnas, Nerijus Griciūnas).
2. Sukurti ir visuose Vartotojų aptarnavimo padaliniuose pakabinti schemą – plakata, vaizduojančią leidinio įgarsinimo procesų trukmę (Fausta Brasaitė, Giedrė Bučytė-Karpovič, už schemos sklaidą Vartotojų aptarnavimo centre, Vilniuje ir teritoriniuose padaliniuose atsakinga Janina Vileikienė).

LAB vartotojų aptarnavimo centro (VAC) darbuotojų kompetencijų didinimui

1. Kartoti GoSmart (leidinio įrašymas į vartotojo laikmeną) ir kitus mokymus VAC darbuotojams (Darius Tamošiūnas, Janina Vileikienė, Nerijus Griciūnas).
2. Svarstyti ugdomojo vadovavimo, mokymų (koučingo) LAB darbuotojams galimybę, mokymams pasitelkiant profesionalius specialistus.

PRIEDAS

LIETUVOS AKLŪJŲ BIBLIOTEKA SKAITYTOJŲ PASITENKINIMO GARSINĖMIS KNYGOMIS TYRIMAS ANKETINĖ APKLAUSA

Gerbiamas Respondente,

Lietuvos aklųjų biblioteka (LAB) atlieka tyrimą, kuriuo siekia išsiaiškinti Jūsų nuomonę apie LAB garsines knygas ir jų kokybę. Mums labai svarbi Jūsų nuomonė, todėl būtume dėkingi, jei nuoširdžiai atsakytumėte į pateiktus klausimus. Anketa yra anoniminė ir ši informacija bus naudojama tik veiklos analizei.

Atsakydami į klausimus, prašome Jums tinkamą atsakymą pažymėti arba įrašyti savo komentarą.

1. Ar dažnai skaitote LAB garsines knygas?

- Kiekvieną dieną
- Kelis kartus per savaitę
- Kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Rečiau
- Kita(įrašykite) _____

2. Kaip vertinate LAB leidžiamų garsinių knygų pasirinkimą?

- Gausus
- Pakankamas
- Nepakankamas, nerandu mane dominančių knygų
- Skurdus
- Kita (Jūsų komentaras) _____

3. Kaip vertinate LAB garsinių knygų kokybę?

- Puikiai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Kita (Jūsų pastabos) _____

4. Kokie kriterijai, vertinant garsinę knygą, Jums svarbiausi? Galimi keli atsakymų variantai.

- Turinys
- Įgarsintojas
- Įrašo kokybė
- Skaitymo tempas
- Kita (įrašykite) _____

5. Įvardinkite tris Jums labiausiai patikusias pastaruoju metu perskaitytas garsines knygas.

1. _____
2. _____
3. _____

6. Kodėl Jums jos patiko? Galimi keli atsakymų variantai.

- Turiniu
- Kokybišku įgarsinimu
- Diktoriaus darbu (balsu ir intonacija)
- Kita (įrašykite) _____

7. Įvardinkite tris Jums labiausiai nepatikusias pastaruoju metu skaitytas garsines knygas.

1. _____
2. _____
3. _____

8. Kodėl Jums jos nepatiko? Galimi keli atsakymų variantai.

- Turiniu
- Diktoriaus darbu (balsu ir intonacija)
- Įrašo kokybe (foninis triukšmas, girdimumas, kiti pašaliniai garsai)
- Kita (Jūsų pastabos) _____

9. Ar naudojotės galimybe siūlyti knygas įgarsinimui?

- Taip, nuolat
- Taip, esu pateikęs (-usi) keletą pasiūlymų
- Žinau apie šią galimybę, bet ja nesinaudoju
- Nežinojau apie tokią galimybę

10. Kokie būtų Jūsų siūlymai ar pageidavimai dėl LAB garsinių knygų?

11. Jūsų lytis

- Vyras
- Moteris

12. Jūsų amžius

- 15-19 metų
- 20-29 metai
- 30-39 metai
- 40-49 metai
- 50-59 metai
- 60-69 metai
- 70 ir daugiau metų

13. Jūsų išsilavinimas

- Pradinis
- Pagrindinis
- Vidurinis

- Aukštesnysis arba spec. vidurinis
- Aukštasis
- Kita (įrašykite) _____

14. Kuriai gyventojų grupei save priskirtumėte?

- Mokinių
- Studentų
- Dirbančiųjų
- Bedarbių
- Senatvės pensininkų
- Darbingo amžiaus namų šeimininkų(-ių)
- Kita (įrašykite) _____

Dėkojame už Jūsų atsakymus.

49 proc. aktyviausių LAB skaitytojų garsines knygas **skaito kasdien**

86 proc. respondentų **teigiamai vertina LAB garsinių knygų pasiūlą**

79 proc. respondentų **teigiamai vertina LAB garsinių knygų kokybę**

Labiausiai reikšmingi garsinės knygos aspektai vartotojų požiūriu – **turinys ir įgarsinimas**

Vilnius
2017